

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Любка Кръстева Алексиева, СУ „Св. Кл. Охридски“

относно дисертационен труд на **Магданела Златкова Делинешева**
на тема **„Дидактическа технология за развитие на инициативност и
предприемчивост в избираемите дейности по технологии и предприемачество в
началните класове“**

**за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално
направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението в детската
градина и началното училище по домашен бит и техника)**

Становището е изготвено на основание Заповед № РД 38-450/25.07.2022 г. на Ректора на Софийския университет “Св. Климент Охридски“ и решение на научното жури, взето на заседание от 29 юли 2022 г.

1. Общо представяне на кандидата

Докторант Магданела Делинешева има дългогодишен опит в сферата на образованието, като освен преподавателска дейност е изпълнявала и различни ръководни позиции, включващи и менажирането на проекти. От 2018 до момента тя е председател на фондация „Образование 5.0“ и се занимава активно с разработване и дигитализиране на учебно съдържание и програми за обучение на учители по предприемачество и смесено обучение, както и с обучение на учители. В образователен план Магданела надгражда педагогическото си образование с икономическо, което ѝ дава отлична основа за провеждането на редовна докторантура в областта на технологиите и предприемачеството от 2018 до момента.

2. Актуалност на дисертационния труд

Актуалността на дисертационния труд е свързана с реализацията на плана за действие „Предприемачество 2020“ (СОМ, 2012), който цели разширяване на предприемаческия потенциал в Европа, заедно с последвалите го Национална стратегия за учене през целия живот (2014 – 2020 г.), Програма за развитие на образованието, науката и младежката политика в Република България (2009 – 2013 г.) и План за действие „Предприемачество 2020 – България“ (2015). В допълнение, след последните реформи в българското образование от 2015 насам и по-специално при въвеждането на учебния предмет технологии и предприемачество, на предприемачеството е отделена твърде малка част от учебното съдържание, която се явява недостатъчна за формирането му като ключова компетентност, а и липсва единна концепция за неговата същност и цели на обучение. Тези предизвикателства обосновават необходимостта от извеждането на дидактическа технология за развитие на инициативност и предприемчивост в избираемите дейности по

технологии и предприемачество в началните класове.

3. Структура и съдържание на дисертационния труд

Предложеният за рецензиране дисертационен труд е с обем от 176 страници и е структуриран в увод, четири глави, заключение и библиография от 158 източника (94 на кирилица и 64 на латиница). В допълнение към него е представен отделен том „Приложения“ с обем от 156 страници, в който са интегрирани 7 приложения, включващи изследователския инструментариум (анкетна карта за проучване сред начални учители, бланки на три експертни карти за цялостна оценка на дидактическа технология за обучение по предприемачество като разширена/допълнителна подготовка или занимания по интереси за ученици в 4. клас), както и авторското учебно помагало по предприемачество „Малки разкази за предприемачи или разкази за малки предприемачи“, и включените към него работни листове и методически насоки за работа.

В увода на дисертацията детайлно е обоснована актуалността на изследваната проблематика и експлицитно са описани изследователските цели, а именно „да се подпомогне изграждането на инициативност и предприемчивост, като се допълни и разшири учебната програма по общообразователния предмет технологии и предприемачество“.

Първата глава на дисертацията е посветена на изясняване на същността на предприемачеството като социално-икономическо явление и като ключова компетентност, като е представено и обучението по предприемачество с неговите разнообразни модели и методи на обучение.

Във втората глава в теоретичен план се изследва обучението по предприемачество в началния етап на средното образование, като се изяснява неговата нормативна регламентация и се поставя фокус върху предизвикателствата пред този тип обучение.

Третата глава „Разработване и апробиране на дидактическата технология за изграждане на инициативност и предприемчивост в начален етап на училищното образование“ представя методиката на изследването, като се поставят целите, задачите и заложената хипотеза в процеса на изследователската работа. В тази глава подробно са разгледани етапите и контингента на изследване, както и приложените методи, като ефективно е обоснована тяхната употреба. Включен е богат изследователски инструментариум с разнообразни методи, които дават възможност за емпирично изследване на проблема от множество изследователски гледни точки. В същата глава е описана и предложената авторска дидактическа технология, като са представени нейните концептуална рамка и дизайн.

В четвъртата глава подробно са анализирани резултатите от проведеното емпирично проучване в различните му етапи и чрез различните методи. Представени са анализите на резултатите от анкетно проучване с учители, от педагогическия експеримент и от експертната оценка на дидактическата технология, като в края на анализите на резултатите от всеки от отделните изследователски методи са изведени съответните изводи и препоръки.

Дисертационният труд е изцяло авторски и е разработен в съответствие с академичните

изисквания и нормите на научната етика.

4. Приноси с научно-приложен характер

Магдананела Делинешева е представила и аргументирала адекватно своите приноси в заключението на дисертационния труд. В рамките на професионално направени мащабно теоретично проучване и добре планирано емпирично изследване Магданела е постигнала следните значими приноси:

- Картографиране (мапинг) на учебната документация по технологии и предприемачество спрямо Европейската рамка на предприемаческата компетентност с идентифициране на съществуващи пропуски и слабости, и извеждане на необходимите за възрастовата група знания, умения и отношения.

- Създадени и апробирани:

- авторска учебна програма, на базата на изведената чрез картографирането концепция за съдържанието на обучението по предприемачество;
- авторска дидактическа технология за обучение по предприемачество, с емпирично доказано положително въздействие върху изграждането на инициативност и предприемчивост при ученици от 4. клас;
- публикувано авторско учебно помагало (книга „Малки разкази за предприемачи“ и работни листове към нея), чрез които се реализира дидактическата технология.

- Разработени:

- критерии и показатели за оценяване на знанията и уменията, свързани с инициативността и предприемчивостта като ключова компетентност;
- методически насоки за обучение по предприемачество чрез прилагане на дидактическата технология, съдържащи информационен базис за включените икономически теми и понятия;
- авторска обучителна програма за повишаване на квалификацията на учителите и тяхната педагогическа компетентност в преподаването на предприемачество в начален етап.

Всички приноси отговарят на постиженията на докторант Магданела Делинешева и ги приемам за реални и надграждащи проучванията в областта на обучението по технологии и предприемачество в началните класове.

5. Автореферат и публикации по дисертационния труд

Авторефератът напълно съответства на структурата и съдържанието на дисертацията и представя в кратък вариант най-съществената информация от нея.

Докторантката има 6 публикации подчинени на темата на дисертационния труд с определен принос към популяризирането на резултатите и изводите от изследването. Списъкът включва 3 самостоятелни публикации и 3 в съавторство, една от които с научния ръководител.

6. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки към дисертационния труд, предложен за обсъждане от Магданела Делинешева. Единствено считам, че постиженията на докторантката трябва да бъдат по-смело заявени и изведени като отделна част на дисертацията „Приноси“.

Докторантката притежава отличен научен стил на писане и е постигнала високи резултати, които препоръчвам както да публикува под формата на самостоятелна монография, така и да разпространи чрез публикации в реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация издания.

7. Заключение

Депозираният за обсъждане дисертационен труд отговаря изцяло на изискванията за такъв тип разработка. Той съдържа научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в изследователската област на обучението по технологии и предприемачество. В него се демонстрира професионализмът на Магданела Делинешева като изследовател, познаващ задълбочено същността на изследователския проблем, с отлични умения за теоретичен и емпиричен анализ. Това ми дава основание да дам своята **положителна** оценка за проведеното изследване, и да препоръчам на членовете на уважаемото жури да гласуват за присъждане на Магданела Делинешева на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника).

31.08.2022 г.

Изготвил становището:

гр. София

доц. д-р Любка Алексиева